

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus
Tractatus de Prædestinatione, de Trinitate, de Angelis, & de homine

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. IV. Durandi & Scoti fundamenta solvuntur,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77146](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77146)

Tertio probatur conclusio, evertendo precipuum Scoti fundamentum, qui ex eo probat paternitatem distinguere ab essentia formaliter, quod essentia communicatur Filio, & non Paternitas: At hec ratio, vel probat entitativam utriusque distinctionem, vel non convincit formalem: Ergo vel nimis probat, vel nihil probat. Major patet, Minor probatur. Essentia communicatur entitativè Filio, & Paternitas entitativè negatur de illo, & non solum formaliter; aliàs Pater & Filius formaliter solum, & non entitativè distinguerentur: Ergo si ex hoc quod essentia divina communicatur Filio, & non Paternitas, aliqua realis distinctio colligitur, debet colligi nedum formalis, sed etiam entitativa. Unde, ut supra vidimus, Gilbertus Porretanus eodem fundamento ductus, asseruit relationes divinas realiter entitativè distinguere à divina essentia, eique esse solum assistentes, sive extrinsecus affixas.

Confirmatur & magis illustratur hæc ratio: Communicari entitativè, & esse incommunicabile, possunt de eadem entitate affirmari, ratione infinitatis in entitate, ut omnes Catholici contra Gilbertum profitentur: Ergo communicari, & non communicari formaliter, possunt etiam de eadem formalitate verificari, propter infinitatem rationis formalis; & consequenter ex eo quod essentia communicatur Filio, & non communicatur illi paternitas, malè infert Scotus, inter essentiam & paternitatem distinctionem realem formalem reperiri.

Denique, probari potest conclusio, & distinctio illa Scoti confutari, variis & efficacissimis rationibus, quibus in Tractatu de Attributis ostendimus, divina attributa, nec inter se, nec ab essentia divina, distinctione illà formali, seu ex natura rei, ante operationem intellectus distincta. Rationes illas breviter & compendiosè articulemus; quia fusè & lato calamo eas lococitato prosecuti sumus, & ibidem Scotistam responsiones adduximus, & confutavimus: unde ex hoc loco petenda sunt quæ hîc desiderari possunt.

Prima ergo ratio sumitur ex divina simplicitate, quæ non minus videtur lædi ac violari distinctione illà formali Scoti, quàm distinctione entitativè Gilberti, & modali Durandi. Cùm enim compositio nihil aliud sit quàm distinctio in uno, sicut unio distinctorum entitativè, hæc compositio entitativam; & unio distinctorum modaliter, compositio modalem; ita unio distinctorum realiter formaliter, est compositio realis formalis.

Secunda ratio est, quia omnimoda simplicitas non minus distinctioni quàm compositioni opponitur: simplicitas enim est species unitatis, unitas autem in indistinctione consistit: Ergo omnimoda simplicitas, est omnimoda unitas, & omnimoda indistinctio.

Tertia ratio petitur ex infinitate Dei, Sicut enim entitas infinita petit identitatem entitativam, cum omni eo quod in suo conceptu imperfectionem non dicit; ita infinitas formalis petit formalem identitatem cum omni ratione, quæ in suo conceptu nullum defectum importat; & per consequens cum divinis relationibus & attributis, quæ in suo conceptu nullam dicunt imperfectionem. Unde egregiè Cajetanus in 1. quæst. 19. art. 1. §. Ad evidentiam horum: scio quod sicut in Deo secundum rem, sive in ordine reali, est una res non purè absoluta, aut resultans ex utraque, Tom. II.

A sed eminentissimè & formaliter habens quod est respectivi, imò multarum rerum respectivarum, & quod est absoluti: ita in ordine formali, seu rationum formalium secundum se, non quoad nos loquendo, est in Deo unica ratio formalis, non purè absoluta, nec purè respectiva; non purè communicabilis, nec purè incommunicabilis, sed eminentissimè ac formaliter continens & quidquid absoluta perfectionis est, & quidquid Trinitas respectiva exigit. Oportet autem sic esse, quia oportet cuilibet simplicissima rei secundum se maxime uni, respondere unam adequatam rationem formalem: alioquin non esset per se primò unum intelligibile à quovis intellectu. Et confirmatur, quia Verbum Dei unicum tantum est: constat enim verbum si perfectum est, adquare id cuius est. Fallimur autem (subdit doctus ille Cardinalis) ab absolutis & respectivis ad Deum procedendo, eò quod distinctionem inter absolutum & respectivum, quasi priorem re divina imaginamur; & consequenter illam sub altero membro oportere poni credimus; & tamen est totum oppositum, quoniam res divina prior est ente, & omnibus differentiis ejus; est enim super ens & super unum &c. Propterea quemadmodum virtutes inferiores, non ut dearticulata & distincta inter se, ad unam solam virtutem, etiam formaliter elevarunt; multo magis absolutum & respectivum ad unam rem & rationem formalem divinam elevarunt.

Quarta ratio. Id habet essentia divina, ratione suæ infinitatis, quod habet ens ratione suæ transcendentia: Sed ens ratione suæ transcendentia ita habet includi in suis proprietatibus & modis, seu rationibus contrahentibus; ut nec per intellectum quem possit ab eis perfectè præfendi, sicut docent Philosophi in Metaphysica: Ergo & divina essentia, ratione suæ infinitatis, tam intimè clauditur in relationibus & attributis, ut ab illis nedum ullà distinctione reali actuali, sed nec rationis quidem per modum excludentis & exclusi distinguere possit.

Denique, Omne subiectum à forma realiter distinctum, ad illam comparatur ut potentia ad actum, & perfectibile ad perfectivum: Ergo si essentia divina à relationibus & attributis realiter modaliter, aut formaliter distingueretur, esset ab illis perfectibilis & actuabilis, & ad illa se haberet, sicut potentia ad actum, & perfectibile ad perfectivum; quod rationi & perfectioni actus purissimi repugnat.

Mitro rationes Philosophicas, quæ militant contra distinctionem illam Scoti, quam aliqui ex ejus Discipulis dicunt, nec realem esse, nec rationis, sed mediam inter utramque: quod certè monstrum est in Metaphysica. Cùm enim omnis distinctio, non secus ac unitas, sequatur entitatem; sicut nulla entitas fingi potest media inter ens reale & rationis, ita nec ulla distinctio.

§. IV.

Durandi & Scoti fundamenta solvantur.

Objicies primò: Augustinus 7. de Trinit. c. 4. ait, quod Deus non eo Deus est, quo Pater: Sed Deus est Deus Deitate, & Pater Paternitate: Ergo Deitas non est Paternitas.

Respondeo cum D. Thoma qu. 4. de potentia art. 2. ad 14. quod quando Augustinus dicit Deum non eo esse Deum quo Patrem, intelligit, non eo, non quoad realitatem & entitatem, sed quoad modum significandi: quia Deus Paternitate significatur ut ad alterum se habens, Deitate verò, ut in se consistens. Et quod hic sit verus

Z 3 Augu-

Augustini sensus, patet ex eo quod ibidem cap. 6. ait: *Cum dicimus Personam Patris, non aliud dicimus quam substantiam Patris.* Et ibidem asserit, quod non aliud est Deo esse, aliud Personam esse, sed idem omnino, ut supra retulimus: quod certe non diceret, si aliquam distinctionem realem inter divinam essentiam & paternitatem agnosceret.

38 Dices: Augustinus ibidem statuit hoc discrimen inter sapientiam divinam & paternitatem, quod Pater eo est Deus, quo est sapiens, non autem eo Deus est quo Pater: Sed hoc discrimen non potest subsistere, nisi paternitas realiter distinguatur ab essentia: Ergo distinctio aliqua realis inter essentiam & relationes ponenda est; cumq; illa non possit esse entitativa, ut de fide B
verumque est, & supra contra Gilbertum ostendimus, debet esse modalis, ut asserit Durandus, vel saltem formalis, & ex natura rei, ut docent Scotus & ejus Discipuli. Major & Consequentia patent. Minor vero probatur. Sapientia virtualiter distinguitur a divina essentia: Ergo ut verum sit, Deum non esse Deum eo quo Pater est, bene autem eo quo sapiens est, inter Paternitatem & Deitatem major quam virtualis est constituenta distinctio, & per consequens realis modalis, vel formalis ex natura rei.

39 Respondeo concessa Majori, negando Minorem: ad ejus probationem, concedo Antecedens, & nego Consequentiam. Nam D. Augustinus ibi non loquitur de constitutivo Deitatis in ratione naturæ, & prout ab attributis distinguitur, sed de esse absoluto communi tribus Personis, sive attributali, sive per modum naturæ. Sic autem loquendo de Deo, subsistit prædictum discrimen, quod statuit inter divinam sapientiam & paternitatem: nam quamvis utraq; virtualiter solum distinguatur a divina natura per modum naturæ; prima tamen percipet ad esse absolutum Divinitatis, ut tribus Personis commune, tanquam constitutivum illius, non in esse naturæ, sed in aliquo esse absoluto & attributali, non tamen altera. Et sic verum est dicere, quod Pater eo est Deus quo est sapiens, non autem eo est Deus quo Pater.

40 Objicies secundo: Duo prædicata contradictoria non possunt verificari de uno & eodem, absque distinctione actuali, secluso opere intellectus: Sed duo prædicata contradictoria verificantur de essentia divina & relationibus: Ergo habent aliquam distinctionem actualem, secluso opere intellectus. Minor patet, quia de essentia verificatur quod sit communicabilis, de relationibus vero quod sint incommunicabiles. Major vero probatur: quia si duo prædicata contradictoria verificarentur de uno & eodem, sine distinctione actuali, secluso opere intellectus, verificarentur simul idem realiter esse & non esse, quod est impossibile.

41 Huic argumento (quod est præcipuum fundamentum Adversariorum) omisso variis solutionibus, quas in Tractatu de attributis, loco supra citato, fusè expendimus, breviter respondeo, negando Majorem: sufficit enim distinctio virtualis, ut de aliqua re actu una, possint verificari extrema opposita contradictorie, & consequenter ut non sint, formaliter contradictoria respectu ipsius. Cum enim distinctio virtualis, quoad hoc æquivaleret distinctioni actuali: sicut de duobus actualiter distinctis enunciantur duo extrema contradictorie opposita (puta de

substantia in creatis, quod non sit aliud, & de relatione, quod ad aliud se habeat) ita si aliqua sibi rationem substantiæ & relationis, identice æquivaleret; duo extrema contradictorie opposita virtualiter plura ratione suæ eminentiæ. Et sic cum Dei substantia, ut potè eminentissima, comprehendat simul rationem essentiæ & relationis, cum virtuali distinctione, debet simul de illa verificari, quod sit communicabilis, & quod sit incommunicabilis.

Potest que hæc doctrina duplici exemplo illustrari. Nam anima rationalis, simplici sibi entitate, æquivaleret formis plantarum in virtute vegetandi, & formis brutorum in virtute sentiendi, & aliquatenus Angelis in virtute intelligendi; verumque est de illa dicere, virtutem intelligendi illi convenire, quæ mens est, id est quatenus æquivaleret Angelis, & non convenire illi quæ anima est; sumendo nomen anime pro eadem, quatenus vegetans & sentiens est. Item licet in re sit eadem potentia volendi, quæ est principium liberum, & principium operandi per modum naturæ; si ramen secundum priorem considerationem vocetur libertas, & secundum posteriorem vocetur natura, tunc de eadem re est verum dicere: libertas eligit, natura non eligit; libertas peccat, natura non peccat; & similia. Cur ergo similiter simplicissima Dei essentia, ratione infinitæ amplitudinis & eminentiæ quæ gaudet, & quæ æquivaleret absoluto & respectivo non aequè, poterit secundum diversas æquivalentias diversa, & contraria prædicata suscipere; ac de illa verificari, quod sit communicabilis secundum quod æquivaleret absoluto, & incommunicabilis prout æquivaleret relationi & personalitati. Unde ad probationem in contrarium dicendum est, quod de eodem formaliter non potest simul verificari esse & non esse; bene tamen de eodem materialiter, & secundum diversas rationes & formalitates, seu æquivalentias, ut patet in exemplis adductis.

Quare in hac materia, ab affirmativa de prædicato infinito, non valet consequentia ad negativam; ut si dicas: *Substantia divina est non communicabilis: Ergo non est communicabilis*, quia tunc committitur aliquis defectus, & arguitur a termino non distributo ad distributum. Preterea hæc fallacia hoc exemplo aptissimo declaratur. Si quisita argueret: *In Garumna sunt non pisces: ergo in Garumna non sunt pisces*: non valeret consequentia, quia negatio infinitanter sumpta antecedenti non distribuit pro omnibus que sunt in Garumna, bene tamen in consequenti. Unde in antecedenti facit hunc sensum: est aliquid in Garumna quod non est piscis; & in consequenti significat nihil esse in Garumna, quod sit piscis. Idem defectus committitur in proposito. Nam cum dicitur: *formalitas divine substantiæ est non communicabilis*, negatio infinitanter sumpta non distribuit essentiam seu entitatem divinam, quoad omnia que includit, vel quibus æquivaleret; aliis propositio esset talis. Cum vero dicitur, quod eadem formalitas non est communicabilis; negatio sumpta negativè, distribuit substantiam, quoad omnem suam formalitatem, & facit hunc sensum, quod substantiæ divine formalitas, secundum nullam suam rationem est communicabilis.

Ex his solum manet aliud argumentum, cui de

potissimum confidunt Adversarii, & quod etiam est unum ex præcipuis Durandi & Scoti fundamentis. Illa enim (inquiunt) distinguntur distinctione aliqua actuali ante operationem intellectus, quorum unum realiter, & independenter ab omni operatione intellectus communicatur, alio non communicato: Sed essentia divina realiter, & independenter ab omni operatione intellectus, communicatur Filio per æternam generationem, non verò paternitas; ut enim dicitur in Concilio Florentino in litteris sanctæ unionis, *Omnia quæ Patris sunt, ipse Pater unigenitus Filio suo gignendo dedit, præter esse Patrem*: Ergo essentia divina & paternitas distinguntur distinctione aliqua actuali, saltem modalis, vel extrinsecæ, ante operationem intellectus.

Sed præterquam quod hoc argumentum probat dari non solum modalem aut formalem, sed etiam entitativam distinctionem inter essentiam divinam & paternitatem; cum essentia divina entitativè communicetur Filio, & paternitas entitativè negetur de illo, & non solum formaliter; aliàs Pater & Filius formaliter solum, & non entitativè distinguerentur, ut supra arguimus) solutio patet ex jam dictis. Sicut enim distinctio rationis, fundata in eminentia rei, sufficit de illa possint verificari prædicata contradictoria, ita eadem distinctio rationis sufficit, ut re ipsa Pater Filio communicet divinam essentiam, non verò paternitatem. Ita expressè docet D. Thomas quæst. 7. de potentia art. 1. ad 5. his verbis: *Dicendum quod de eo quod est deus, & differens ratione, nihil prohibet contradictoria verificari, ut docet Philosophus 3. physic. Sicut patet quod idem punctum re, differens ratione, est principium & finis, & secundum quod est principium non est finis, & e contrario. Vnde cum essentia & proprietate sunt idem re, & differant ratione, nihil prohibet, quædam sit communicabile, & aliud incommunicabile. Idem docet in hac parte quæst. 39. art. 1. ad 2.*

Ratio autem hujus doctrinæ est, quia licet distinctio rationis non sit à parte rei, ejus tamen fundamentum (eminentia scilicet, seu virtus divinæ entitatis & substantiæ multipliciter) à parte rei repetitur, & præcedit omnem intellectus operationem. Pluralitas autem virtualis in Deo idem præstare potest, quod facit pluralitas formalis in rebus creatis: sicut lux Solis, quia est calor virtualiter, totum id præstat, quod facit calor formalis. Cum ergo in rebus creatis pluralitas formalis faciat quod unum communicetur, alterò non communicatò, idem præstare poterit in Deo pluralitas virtualis, seu infinita divinæ substantiæ & entitatis eminentia, ratione cujus absoluto & respectivo, & per consequens entitati communicabili & incommunicabili perfectè æquivaler.

Hæc doctrina & responsio variis exemplis illustrari potest. Nam, ut supra dicebamus, sola eminentialis distinctio inter intellectiorem & naturam divinam, sufficit ut à visione beatifica participetur formaliter divina intellectio, non naturæ natura; & e contra à gratia habituali participetur formaliter natura, & non intellectio. Item sola eminentialis distinctio inter essentiam divinam, sub conceptu speciei & formæ intelligibilis, & sub conceptu naturæ, sufficit ut unius mensibus Beatorum formaliter sub conceptu speciei, & in esse intelligibili, non autem sub conceptu naturæ, & in esse entitativo. Denique

A eadem eminentialis contentia ac distinctio facit, ut anima rationalis non eodem modo se communicet omnibus partibus corporis humani, & ut aliquas informet solum secundum gradum vegetativum, alias secundum gradum sensitivum, & in aliis opera vitæ rationalis exerceat. Cur ergo eadem eminentia non poterit idem præstare in Deo, in operationibus ad intra, & facere quod Pater per æternam generationem communicet suam essentiam Filio, non communicando illi paternitatem? Unde hæc & similes objectiones procedunt ex eo quod non confideramus, quod illa præstantissima ratio divina est supra omne ens, & ejus divisionem; subindeque supra omne communicabile & incommunicabile; quæ sunt divisiones entis limitati & finiti; & ita absq; ulla sui limitatione & distinctione, eminenter utrumq; munus præstat & relativi & absoluti; & secundum quod præstat munus relativi, est incommunicabilis; secundum verò quod præstat munus absoluti, est communicabilis: quare hæc divina ratio communicatur Filio, quoad absoluta, & non quoad relativa.

Contra hanc solutionem & doctrinam instat 46 Aureolus apud Capreolum in 2. dist. 1. quæst. 3. Effectus in actu habet causam in actu: Sed quod non sint contradictoria communicabile & incommunicabile, distingui & non distingui, est effectus in actu ante omnem actum intellectus: Ergo habet causam in actu; sed causa ejus est distinctio: Ergo est ibi distinctio ante omnem actum intellectus. Nec sufficit respondere, quod ibi est distinctio fundamentaliter: sic enim causa non esset in actu, & tamen effectus esset in actu, contra Philosophum 5. Metaph. & 2. Physicorum.

Ad hanc instantiam acutissimè respondet 47 Cajetanus infra quæst. 39. art. 1. concedendo quidem, hunc effectum, scilicet quod non sint contradictoria seu impossibilia communicabile & incommunicabile, habere causam in actu in Divinis, quæ non est alia nisi distinctio; sed tamen non oportet ut sit distinctio actualis in actu, sed satis est distinctio virtualis in actu: effectus enim in actu, non necessariò requirit talem causam in actu, quæ determinatè sit causa univoca, sive formaliter continens effectum, sed requirit causam tantum in actu sufficientem, sive ea univoca sit, sive æquivoca; ut patet in calore actu producto, qui non solum potest esse ab igne, qui est actu calidus formaliter, sed etiam à Sole, qui est tantummodo eminenter, sive virtualiter calidus. Ita in proposito, quod affirmatio & negatio non repugnent, potest provenire vel ex causa univoca in actu, quæ erit distinctio actualis in actu eorum, de quibus affirmatio & negatio dicuntur; vel ex causa sufficienti quidem, & in actu, sed æquivoca. Et hujusmodi est distinctio virtualis, quæ actu reperitur inter essentiam & relationem, à qua tanquam à causa æquivoca procedit prædictus effectus. Hanc doctrinam bene notandam esse monet Cajetanus in omnibus materiis, ubi de causa distinctionis secundum rationem ex parte rei à Scotistis & aliis molestamur: *hoc enim uno (inquit) omnium ora obstrues.*